

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

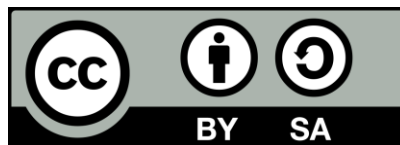
Název projektu:

Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace v přípravě budoucích učitelů

Registrační číslo:

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA

4 Mollová stupnice aiolská (přirozená) - výklad

Mollové stupnice - 1. část

Uspořádání tónů, mollové stupnice s křížky a s béčky

Stupnice paralelní a stejnojmenné

Opakování

Stupnice je řada tónů, uspořádaná podle určitých pravidel. Pravidla se týkají:

- počtu tónů (stupňů) ve stupnici a vzdáleností mezi jednotlivými stupni stupnice.

Nejrozšířenější stupnice v evropské hudbě je sedmitónová, její osmý tón je oktávovým opakováním prvního stupně. Z jiných hudebních kultur však známe i stupnice např. pětitéonové (pentatonika, původem z Číny), šestitéonové aj.

Podle určitých pravidel se střídají celotónové a půltónové vzdálenosti (viz dále). Podle nich rozlišujeme stupnice durové, mollové, církevní, celotónové, chromatické aj.

Tónina je soubor tónů náležejících dané stupnici, které však nejsou uspořádány do řady. Tónina je volné uspořádání tónů stupnice. Říkáme-li, že skladba nebo píseň je napsána např. v tónině D dur, znamená to, že je vytvořena z tónů, náležejících stupnici D dur. Počet užitých tónů však může být libovolný a jejich uspořádání se také v každé skladbě liší. Tóninu určujeme podle tzv. předznamenání a často i podle posledního tónu melodie (většina melodií končí prvním stupněm).

(konec opakování)

Mollové stupnice

Mollové stupnice jsou trojího druhu: **stupnice přirozené (aiolské), harmonické a melodické**. Od stejného tónu můžeme vytvořit všechny tři typy stupnice, které se navzájem odlišují svým uspořádáním celých tónů a půltónů, tedy svojí strukturou.

Charakteristickým tónem mollové stupnice je její snížený třetí stupeň, který způsobuje smutnou náladu mollových melodií. Tu slyšíme i v intervalu **malé tercie**, která vyjadřuje výškovou vzdálenost mezi 1. a 3. stupněm mollové stupnice, nebo v mollovém kvintakordu 1.-3.-5. stupeň). Zahrajte si interval malé a velké tercie (např. a-c¹ a a-cis¹) i durový a mollový kvintakord a porovnejte zvukový vjem.

Mollová melodika se objevuje daleko více ve slovenských lidových písních než v českých. Také moravské lidové písně obsahují více mollových prvků než melodie české. V mollové tónině jsou např. písně Koulelo se koulelo nebo Až já pojedu přes ten les.

Zkuste vyjmenovat co nejvíce písniček, které mají mollovou melodii.

Mollová stupnice aiolské (přirozená)

Názvy mollových tónin píšeme malým písmenem. S jejich strukturou se můžeme obeznámit na stupnici **a moll**, kterou hrajeme pouze na bílých klávesách. Je to řada **a h c d e f g a**. Je příkladem mollové stupnice přirozené (aiolské).

Její schéma je **1 ½ 1 1 ½ 1 1** (vyznačte si půltóny symbolem i do notového zápisu).

Stupnice a moll nemá žádné předznamenání. Budeme-li tvořit další mollové stupnice od různých tónů, vyvozujeme je podobně jako u stupnic durových.

Mollové stupnice s křížky

stavíme na 5. stupni předešlé stupnice a zvýšíme vždy 2. stupeň. Výchozí stupnicí není C dur, nýbrž **a moll**. Od ní odvodíme stupnici s 1.křížkem (fis) - e moll, dále s 2 křížky (fis, cis) - h moll, atd. Pořadí křížků platí stále stejné (fis, cis, gis, dis, ais, eis, his).

Pořadí mollových stupnic s křížky:

e moll - 1 # (fis)

h moll - 2 # (fis, cis)

fis moll - 3 # (fis, cis, gis)

cis moll - 4 # (fis, cis, gis, dis)

gis moll - 5 # (fis, cis, gis, dis, ais)

dis moll - 6 # (fis, cis, gis, dis, ais, eis)

ais moll - 7 # (fis, cis, gis, dis, ais, eis, his)

Mollové stupnice s bé

stavíme na 4. stupni předchozí stupnice a snižujeme vždy 6. stupeň. Vycházíme opět ze stupnice a moll aiolské. Pořadí béček platí stále stejné (bé, es, as, des, ges, ces, fes).

Pořadí mollových stupnic s bé:

d moll - 1 ♭ (bé)

g moll - 2 ♭ (bé, es)

c moll - 3 ♭ (bé, es, as)

f moll - 4 ♭ (bé, es, as, des)

b moll - 5 ♭ (bé, es, as, des, ges)

es moll - 6 ♭ (bé, es, as, des, ges, ces)

as moll - 7 ♭ (bé, es, as, des, ges, ces, fes)

Stupnice stejnojmenné a paralelní

Stupnice stejnojmenné jsou durové a mollové stupnice, které začínají stejným tónem, ale mají různé předznamenání a tedy různé uspořádání vzdáleností mezi tóny. **Stejnojmenné** jsou např. stupnice **D dur** a **d moll**. Zatímco D dur má dva křížky, d moll má jedno bé. Obě stupnice začínají tónem **d**.

Stupnice paralelní jsou takové stupnice, které mají stejné předznamenání, ale začínají odlišným tónem, tedy jinak se jmenují. Příkladem **paralelních** stupnic jsou **G dur - e moll**, **F dur - d moll**, **D dur - h moll**, **Es dur - c moll**, aj. Měli bychom si uvědomit, že pokládáme-li durové stupnice za výchozí pro určování stupnic paralelních, pak přirozené mollové začínají na 6. stupni paralelní durové stupnice:

např. **C dur** - její 6. stupeň je tón **a** - paralelní stupnicí k C dur je tedy **a moll**.

Naposledy změněno: Úterý, 31. březen 2020, 07.45